

הרב זלמן נחמיה גולדברג
חבר ביה"ד הרבני העליון
ירושלים

בענין מדרגה במעקה שבמרפסת אי הוי מחיצה לסוכה

ושם כתב שבסוכה שבדופן יש טפח ומעליו יש מחיצה בגובה עשרה טפחים נוהגים להקל שהקרקע מגיע עד ראש אותה דופן כיון שיכול לסמור במסמרים בל ימוט ולישב על השולחן שיש למעלה הכשר סוכה שהוא חלל שבעה על שבעה בגובה עשרה וכו' עכ"ל הש"ת סוף סימן רל"ד.

ובע"כ שהסברה של מחיצה תלויה שייך גם בסוכה הקבועה בקרקע שמ"מ אם באנו לדון שלמעלה היכן שיש בדופן טפח שם יש סוכה כשרה אבל היא תלויה והנה בדבר שמואל ובשע"ת שם מסיים וגם בזה לבי נוקפי קצת.

ונראה לענ"ד ליתן טעם למה אין בזה חסרון של מחיצה תלויה, שגדר מחיצה תלויה שהמחיצה נגמרת לפני שמגיעה לרצפת רשות היחיד, אבל כל שמגיעה לרצפה, אף שהרצפה עצמה תלויה הרי זה מחיצה גמורה, שהרי ניתן לעשות סוכה על עגלה וספינה וגשר, ומוכח מגמ' שגם במחיצה שמגיעה לרצפה של סוכה אף שהרצפה אין לה הכשר סוכה או שמגיעה לרצפת רשות היחיד ואין ברצפה ד' טפחים מ"מ כל שניתן לצרף לרצפה אחרת וביחד יהיה כאן שיעור רה"י או שיעור סוכה אין המחיצה נחשת מחיצה תלויה.

וראיה לדבר ממה שאמרו בגמ' סוכה ד.ב. הייתה פחותה מ' טפחים וחקק בה להשלימה ל' אם יש משפת חקק ולכותל ג' טפחים פסולה פחות מג' טפחים כשרה, והנה ממה שהזכירה שהוא פחות מעשרה, נראה פשוט שאם היתה גבוהה עשרה וחקק בה אם יש משפת החקק ג' טפחים, נראה שבאופן זה הסוכה כשרה, שאם גם בזה פסולה, למה

במנחת שלמה ח"ב סימן מ"ח דן מו"ח זצ"ל אודות מה שמצוי כיום במרפסות החדשות שבולטות מדרגה בתחתית המעקה מעל הרציפה שיש בה רוחב וגובה שלשה טפחים לפחות, ודופן הסוכה הוא המעקה בקצה רוחב המדרגה, וכתב שלכאורה נראה שהרצפה של הסוכה היא רק רצפת הגזוטר, אבל המדרגה שמשמשת למעשה כספסל אף שהיא בנויה וקבועה מ"מ היא חשובה כגבוהה ג' טפחים ויותר ממעל לקרקע הסוכה, ולכן יש לחשוש שהיא פסולה למחיצה כדין מחיצה תלויה וכו' עכ"ל.

והנה אף שצייר הדבר במרפסת מ"מ לפי ההמשך נראה שגם בבנה כך בקומה ראשונה יש להגדיר המחיצה כמחיצה תלויה מאחר שהיא נגמרת במקום שהמחיצה מתרחבת ומשמשת כספסל נמצא שאין המחיצה מגיעה עד קרקעות הסוכה והרי זה מחיצה תלויה.

ובן ממה שמסיק בסוף הסימן שבש"ת דבר שמואל למהר"ש אבוהב סימן י"ג ובקול הרמ"ז סימן ל"ד המובאים בש"ת ובכף החיים שנשמע מדבריהם שפשיט להו שאף שהמדרגה משמשת כספסל כל שאינה גבוהה עשרה טפחים (מעל קרקעית הסוכה) גם היא חשובה כקרקע של הסוכה ומטעם זה יש להכשיר למעשה, אף שקשה להבין למה לא חששו למחיצה תלויה שאינה כמחיצה ע"כ.

ואם איתא שיש לחלק בין מרפסת שתלויה באויר לבין סוכה קבועה בקרקע, לא קשה מהדבר שמואל שאינו מדבר בסוכה במרפסת, אלא מדובר שם בסוכה שיש בה רק ו' טפחים אלא שאחד מהמחיצות רחבה טפח ומשמשת כשולחן אם הוא כשרה ומסיק שהיא פסולה

מוריה, שנה שלושים וחמש, גליון א—ג (תט—תיא), תשרי תשע"ז ♦

שיתכן שמדובר בסוכה שאין בה עשרה טפחים, היינו שחסר לגובה פחות מג' טפחים ובוזה הגמ' מחלקת בין יש ג' טפחים משפת החקק עד לכותל ובוזה דוקא כשאין עשרה טפחים, אבל אם יש עשרה טפחים כשרה בכל ענין ואין בזה משום מחיצה תלויה שכיון שאין החקק ג' טפחים שוב אין מחיצה תלויה שהרי תלויה פחות מג' אומרים לבוד ואף שכאן אין אויר אלא מלא אדמה מ"מ לא יתכן שנחמיר במלא עפר יותר מאויר פחות מג'.

אבל יש להוכיח ממה שהביאו תוס' שם בסוכה ד. ב. ד"ה פחות וכן בשבת ז. ב. ד"ה ואם, שבית שאין תוכו עשרה טפחים וחקק בה והשלימו לעשרה נעשה רשות היחיד גם בתוכו, ואמאי לא מחלק הגמ' בין אם יש משפת החקק ולכותל ג' טפחים, ותרצו שאינו דומה רשות לגבי שבת שהוא למנוע רגל הרבים, לסוכה דבעינן מחיצות סמוכות לסכך.

ובתוס' ישנים בשבת תרצו שבבית שאין תוכו עשרה וקירוי משלימו לעשרה יש מחיצות גמורות מבחוץ ולכן די במה שחקק עשרה גם ברחוק ג' טפחים מהכותל, משא"כ בסוכה שאין עשרה טפחים בשום מקום ע"כ. והנה לדברי התוס' ישנים קשה איך מועיל הדפנות והרי לגבי החקק המחיצות החיצוניות תלויות באויר וכאן אין לתרץ שמדובר שאין החקק עמוק ג' טפחים שהרי סתמא כתוב שבחקק בתוכו להשלימו עשרה נעשה רשות היחיד ולא פירש שרק בחקק פחות מג' ונעשה תוכו עשרה נעשה רשות היחיד ולא בחקק ג' ונעשה עשרה אינו נעשה רשות היחיד ובע"כ כל שיש מחיצות עשרה לגבי מקום אחד, דהיינו לגבי הגג, שוב יכולים המחיצות לשמש גם לגבי תוכו ואינם נחשבים כתלויות והכא נמי נאמר שלגבי סוכה שכל שיש גובה עשרה מעל גבי הכותל שמשמש כספסל שוב מצטרף עם תוכו שגם הוא עמוק עשרה ונעשה סוכה של ז' על ז'.

ואף אם נאמר שרק במקום שהמחיצות

הזכירה הגמ' שחקק להשלימה ל' טפחים ואין לומר שהגמ' הזכירה פחות מ' לרבותא שגם בזה אם אין בין שפת החקק לכותל ג' טפחים כשרה, היה לגמ' לכתוב סתם סוכה שחקק בה חקק.

וביותר שכתבו התוס' ישנים שבת ז. ב. ד"ה ואם שלכן בית שאין בה עשרה טפחים וקירוי משלימו לעשרה וחקק בה והשלימה לעשרה נעשה רשות היחיד גם בשיש ג' טפחים בין שפת חקק לכותל שכיון שבחוץ יש בכותל עשרה טפחים ורק בפנים חסר, לכן כל שחקק בה עשרה נעשה רשות היחיד וא"כ לפי"ז ק"ו אם יש בפנים עשרה טפחים וחקק בה ויש בין שפת חקק ולכותל ג' טפחים שנעשה בחקק רשות היחיד ובע"כ שטעם הדבר שזה שצריך שלא יהיה ג' טפחים הוא כשיש צורך לצרף שני חלקי מחיצות שבכל חלק אין עשרה טפחים כדי לצרפם צריך שלא יהיה ג' טפחים בין שני החלקים אבל במקום שיש כבר רשות היחיד מבחוץ רק שיש צורך שיהיה במקום החקק עשרה טפחים, בזה די גם במחיצות רחוקות.

והנה בתוס' שם כתבו תירוצו אחר וחלקו בין שבת שהמחיצות הם למנוע רגל הרבים לסוכה שצריך מחיצות סמוכות לסכך, נראה שגם לתירוצו זה מה שצריך שלא יהיה ג' טפחים רק במקום שצריך לחבר שני חלקי מחיצות שהם בכל אחד י' טפחים, וכן במקום שיש עשרה טפחים, מצטרפים שני חלקי סוכות וכיון שמחיצות סמוכות לחלק אחד, הרי זה כמחיצות סמוכות לסכך שהרי נתחברו שני חלקי הסוכה ונעשו סוכה אחת.

והנה להלכה פסק המג"א בסימן שמ"ה סק"ד כתירוצו התוס' ישנים, ולפי זה נראה שמחיצה תלויה היינו שהמחיצה אינה מגיעה לקרקע רשות היחיד ומאחר שנתבאר ששני חלקי מחיצה מצטרפים גם ביש ביניהם ג' טפחים כל שיש מחיצה במקום אחד, אם כן אין זה מחיצה תלויה שהרי מגיעה עד חלק רה"י.

אכן יש לדחות הראיה שהבאנו מגמ'

♦ מוריה, שנה שלושים וחמש, גליון א—ג (תט—תיא), תשרי תשע"ז

סרוחה ולכן במרפסת שמשמשת כספסל אין כאן דירה סרוחה.

ובעצם דברי המג"א שכתב שהרא"ש סובר כתירוץ תוס' ישנים צ"ע שכך לשון הרא"ש דגבי סוכה דבעינן שיהיה סמוך פחות מג' דגבי סוכה בעינן מחיצות סמוכות לסכך, אבל גבי שבת לא בעינן רק שהרשות משתמר על ידי מחיצות אפילו רחוקות הרבה קרוי רשות היחיד, הלכך על ידי המחיצות החיצונות שגבוהות י' נקרא רשות היחיד, אבל לא על ידי הפנימית, שאין שפת החקק מצטרף עמהם, כיון שרחוקים ממנו ג' טפחים עכ"ל הרא"ש והנה דברי הרא"ש צריך ביאור כיון שכתב לחלק בין שבת לסוכה וסיים חילוק בין יש בחוץ י' טפחים לבין אין בחוץ י' טפחים והנראה שהמג"א הבין שהרא"ש מחלק ושני החילוקים אמת שלגבי שבת צריך שיהיה בחוץ י' טפחים ולגבי סוכה גם זה לא יועיל וצריך שיהיה פחות מג' משפת החקק לכותל.

החיצונות עושים רשות היחיד משא"כ כשאין שיעור סוכה על הספסל, מ"מ כיון שלגבי על הסכך נעשה רשות היחיד שוב מועיל הכותל להצטרף לגבי סוכה, כמו בבית שאין תוכו עשורה וקירוריו משלימים לעשורה.

והנה במג"א סימן שמ"ה סק"ג פסק כתירוץ התוס' ישנים שכך פסק הרא"ש ולכן כל שאין קירוריו משלימו ליו"ד, צריך שיהיה החקק פחות מג' טפחים, ונראה שגם לשיטת התוס' שלנו שיש חילוק בין שבת לסוכה, היינו רק שבשבת מצרפים שני חלקי מחיצות, אף שבכל חלק אין עשורה ולגבי סוכה אין מצרפים, שהרי צריך מחיצה קרובה לסכך, אבל לגבי מחיצה תלויה אין הבדל בין שבת לסוכה, שהרי כל הדין של מחיצה תלויה כתובה בגמ' לגבי שבת, והנה אף שלגבי סוכה אין מצרפים שני חלקי מחיצה מ"מ לגבי גודל הסוכה ז' על ז' מצרפים שני חלקי סוכה אף שבכל חלק אין שיעור סוכה, אכן כל זה בתנאי שלא תהיה סוכה